

ҮТҮӨ ҮГЭСКЭ КУБУЛУЙДА

Улустаады киин библиотека 1997 сылтан Чурапчыга сайынны көрсө сибээки бырааныннылтын тэрийэн ылар. Быылал 2012 сылга бу даһалаттылаабыла 15 сылын туолар, дьон сэрнир үтө үтэнигэр кубулуйда.

Бастакы сыяларга дыкталлар сөзбүтүрүн кытта сүбөлөнөн, дүй ичинээри сиздерэй сибаккылары үүннээринин истэриэһиргини хаһайкаларга уонна дырыктаһыан баҕраахтарга сүбө-ама бээрин, үүнүөр дүй сибаккыларын быһа-таһкытын тэрийин быһаһылтан ытталыбыта. Сүрдүк улахан сөтүрүниң хара мантайыттан ыбыта. Сыл айын кыттааччы, интэ-риэһиргээччи, дырыктаһааччы үксээн испитэ. Бастакы сыяларга библиотекка иһигэр ылар эбит бу-оллаһыттына, килин өнөө кыраарас буолан, библиотекка тэлгөнүгүр да кыттааччы баһнат буолбута. Олбуор иһинэ-таһынан, муостага тийэ атымылааччы-атымылаһааччы түмүр буолбута.

Дүнэ кэргэн экономикатын сайыннары полетикага 90-с сылларга кууекэ туруоруллубута. Онон бийиги бу сибиксиги бырааһынныгын сылын-соругун кэнтээн, бу мыгыллар полетикага өск түбүннэрин, сибиксинин эр буулбакка, тая мала одуруотунан дырыстанан, бай одуруотун айынан хааччыларгытар, мал экономикатын сайынна-раргытар, тэргэн куок үүтэйдикэ-чэлгийэн, бөһүлөктөр туспайы оҥоһуулаах буолалларыгар кэмп-тэрэх буоларга туһаайылыгыта.

[illegible]

Сэжигэн баяртайлалтаа төртүлээрхтөн кэргэн киинин нэн үе маллыг Таатта, Мэн-Хангалас улсуустархтан кэлэннэр ээлс отоннох мас, талах атылвалыгтара, үүнээжигнэ субэлэйн бөөрбөгтэнэ.

Ушун көмөккө биргө үлөшкөнт
дыз көргөн кишинин салымааччыгын
Мария Тимофеевна Ноговицынаны
мэллүү махталынан ахтайбыз.

[illegible]

Улууспут урлуун күн бүтүн тайгалаларын сибэккинэн чэлгитэр, күүх үүнэиһин, маһа, талаһа оһордор, суурут аһын үүнэһэр ыал дэлэйдэ уонна сыллата үжүү турар. Манна биһиги тэрээһини мийит эмизэ күүс-көмө, тирэх буоларыттан астынабыт. Выйыл 15-е сыһын ыһтылар сибэкки бырааһынньыга өссө элбэх кыттааччылаах, көхтөөхтүү, үөрүүлэхтик барарыгар баһабыт.

ВАШЛАТОНОВА
книгизмдинг библиотечнай си-
тим директор, Саха Республика-
тын культураны туйуна

Сэргэх дьаһал

КЫАЙЫҢ КҮНҮН БЭЛИЭТЭЭТИБИТ

"Дюл, көгүд, нурут
ниин үөрнөргэ сагдарга
бөлөөнт", - дэи эдэр
коркинетэр денистэринин
Д.И.Коркин блокнотугар
суруйун хаалларбыт ты-
лаларыан сыйлан айыл ыа-
тыллар ырыа уонна строе-
вой ханамыа конкурсунаа
бары пестеринарга аһам-
мыт үөрүүлөх күн
сабалана. Ити күрдүк ин-
тернет-окууду, спорт ин-
ститута уонна "Чуораан-
чык" улууһун Кэлиин 67
сыллар аһабыт тэ-
рээтиннэрин эитинг ла-
матинньык таһыр буол-
да.

Од кэмпітэн үөрэндүчүлөр, устудьоснаар кыт-

тыллаах эстафета, оҕула
актовай саалатыгар эүрүт
концерт, чай иһингэ,
ынырыылаахтары чыэ
төөһүн буолла. Сибэккэлэр
Сахабыт сирин сайыһын
сэмэстэрэ кэриэтэ оҕолор
олуктут кэрэ сибэккэлэри.
"Чуораачык" уһууаан иһи
тиһэлэччилэр оригиналь
най нуомур, "Хотугу
үтүккүмү", 4-с кылас үөрө
нүстүккүлэрэ сомхордохуу
сыйыаан Прибалтикаҕай
бэллэй үтүккүмү, Москва
куоратка буолбут 18-с нү
руттат икки ардылары
наары физкультура уопна
спорт фестивалы катты
ылаахтара, республика
чемпионнара, спонсира

фитнес-аэробика отделени-
етын инструкторлары
(тренер М.Ю.Бычкова)
үнкүүлөтүлөр. Мамы
таһынан оёуола уюмат-
тарын илери ардыларыгар бу-
олбут конкуре кыйылыла-
ахтарын "Кыйылыга кы-
ниттабыт ырышлар" гали-
консера буола.

Интернат-оскуола, спорт института, "Чураанчык" уһуулан коллежистарын огуэ испинныг, көртүк тэрийбиг үөрүүдүк күппирисэр уруй-аһал, махтал тыллара аананылар. Барыбытылар ойдууһуннар болуктар, эрдэб суруктары, түһэрбиг хаартыскаларыны бөлүк

[illegible]

ЕМКАЖЕНКИНА -
ЧУТДААРА көһөрүлүү
кытты-шааба,
үлэ ветерана

Спорт

БҮТҮН РОССИЯТААҒЫ
КҮРЭХТЭНИНГЭ КЫТТЫАҒА

Алик Романов тренера Николай Сивцевых.

Нердигри куоракка
ыам айын 4-9 күннэригэр
"Россия профсоюзтара"
федеративнай спортив-
най общество киин сэбиэ-
тин 1997-1998 сылларга
төрөбүт уослатарыгар
боксага күрэхтэниигэ ыы-
тыллына. Итинэн Чурап-
чы орто оскуолатын
үрүһүнчүгө Алик Ро-
манов 79 кг үөһэ ый-
аһыһыга киирсөн баста-
гы миэстэни ылла. Киинэ
тренер Николай Кашиг

монич Сивцевкэ дээрх-
танар. Курхатэһингэ
Дмитрий Николаевич
Болтунов салаатанан
хылша. Бу кыайлыг-
тан Бүтүн Россиятаары
курхатэһингэ кыгтар ба-
рабы кылда.

Алик салгы Аната
куоракка икки ыйдаах
сүүмүрдүп эрчилиинг
сылдан баран Россия
күрөктөһиитигэр кыт-
тыан.

Алексей СЕДИНОВ

СИА СОНУННАРА

ТУТАР ЭТЭРЭЭТТЭР
ҮЛЭЛЭРЭ
САҒАЛАННА

Ыамыйын 13 күнүгөр 100-чизэ устудьуон территория ыраастааһыныгар таабыста. Бу күн устудьуоннар Намсыыр аартыгыгын бөрүн-сарын ыраастаатылар. Эбикээс диэри 9 КамАЗ массыына бөх тизлиинэ Устудьуоннары кытта куорат ычкакка, дьиз көргөһүгүнэ уонна физкультурага управлениетын үлэһиттөрө тахсан үлэһиттэр. Кинилэри Михаил Гасанбадыев сайыда.

Быйлыгы сезонга Дьоккуускайга уопсайа 1000 кэринэ устудуон үлэһилэрэ быһааннанар. Күннүлөр от ыйын 1 күнүтэр дизир куорат бодун-сарын ыраастыах-тара, олбуор кырааска-дыахтара, Горсвет, Глазстрой, СЭГХ, Сигнал тэрилтэлэр гө нөмөсүнүөхтөрө.

АЛДАН УЛУУХ УТАР
ҮҮТ СЫАҒА
АҢЫЛЫНА

Бям өйүн санаты-
гар Алдан улууһугар
"Яковлевский агропро-
мисленнай комплекс
аһымьытта.

Билипин үүт сыадын
сигиэлэй бородууксуя-
лара хайы-үйз атыга
таахылар.

Пастеризованхай үүт
күн аайы улуус
мэргэжилтнээр кири
турар Сяналата да уда
мээр - 30 солс тийшэ. Бу
үүт бие суужа улсат
хараллар кыахтаах.
Күнгэ 500 л үүт айнах

тахсар эбит. Манган ыла
сых үлэгт-хамнаа өсө
кэнэи, уугуус олохтоох-
торо сибизнэй үүт аһы
атышланар кыахтаны-
ахтара. Манна сүөгэй,
сыр, арыи, йогурт
сигорон талаарар была-
аһаахтат.

**ИЙЭ ХАПЫГААЛЫН
ТУОХХА ТУЬНАР
ТУЬУНАН
СЕМИНАР БУОЛАН
ААСТА**

Республика олохтоохторо ийэ хаптыаалын дьээс-үгүт туттарга, атыылаһарга ордук тутталлар. Аастыт нэдиикэлэр Кэбэйдэ улуустары библиотекатыгар "Ийэ хаптыаалын туохха туһаныахха?" дьэн семинар бьылган ааста.

Семинары пенсион-
ной Фонда улуустааҕы
сааһа тэрийэҕэ кытта

Семинарга пенсисон-
най фонда салайааччы-
та Наталья Сметанина,
туствах отдел начальни-
га Анастасия Самсонов
кытыннылар. Фонда
үлэһистэрэ ийэ хапыта-
алын харчытын туохха
туһанар туһунан
сигилии кэспэзилэр,
ханык докумусунар на-
адаларын туһунан би-
лиһиннэрдилэр. Мам-
таһынан семинарга по-
тариус Айталина Попова,
салайыы кэмистэтин ди-
рижктэрэ Николай Попов
уонна регистративка
палата бэрэстөбүөгүс
Иппоксений Черноград-
ской иһитиннэрэи отор-
дулар, олуктоохтор ийэ-
тыһыларылар хоруйла-
тылар. Дьон интернаһир-
гир, муһазар бөлүгү-
остарылар хоруй ылан
астынан тараастылар.

Тыл - салайааччыга

ҮЛЭБИТ ТУПСА ТУРАРЫН ТУЬУГАР

Башкортостан сыйтыгы

-Билиги 2012 сылтан Федеральной оокуонга олохуран статуспут уларыйан муниципальный автономный учреждение буоллубут. Бу уларыйымы билин улабит хайысхатын кэпсэртэбинигэр кыагы үксэтэр. Уопсайынан улабит сүһүгүтэр муниципальный баайы-дуолу учуоттааһын, хонтуруулааһын уокна ону дьайыһы кытэр. Отгон муниципальный баай-дуол ахсааныгар сири таһынан удууспут муниципальный тэриэтэлэрин (оокуолаларын, уһууаннарын, культура управле-

ниетийн бас билилзэргээр сүлдээр бай-дуул эмиз баар. Өсөгтүн сир өгтүгээр ылан көрөр буоллахха, Федеральнай союгон Сир кодексыгар олдуран муниципалитет боломуочуйагыгар бариллибиг тыа хаһаайыстыбатын категориягаар сүлдэр сирдэри (ол иһигэр аренда бааллары эмиз) дьаһайыһан, хонтуруолуан бийиги комитетпы дьарыктанар. Ону таһыан сир-уоту дьонго анааһыны аукцион нэнүө ыстабыт. Ыйылыттан сагалан бийиги целевой программга

Ханна да өрүү буоларыны удууспутугар сир боһуруоһа сытыгытык турар. Дьон сөргө сириш-уотун докумуонун оҕоттороругар мунаарар түгэнэ элбэх. Бу боһуруостарга быһаччы үлэлэр тэрийтэлэртэн биридэстэринэн муниципальнай баайы-дуолу дыһайыт комитети (Комитет по управлению муниципальным имуществом) буолар. Үлэ-хамнас тэргэтинин, хаамыгын туһунан председатель Иван Гаврильевич Васильев кыластык биллһиннэрэр.

олоурган нэһиликтэр дьаһалталарыныын собулуэн туһарсан землеустроитель-
түмэн үлэтиин саралааты-
быт. Ол эбэтэр бу миниза кы-
нилер нэһиликтэрин дьаһал-
татын иһини эрэ үлэтии сыл-
дыбыт буоллахтарына,
субулуэн сүннүгүнэн улуустан
хамнастанан, тус эбэхинэс-
тэрин толоруохтаахтар. Би-
линни туругунан токус
нэһилиэти кытары дуоһуар
баттанна, 7 кинини Дьокуус-
кайга ыыттан анал үөрэххэ
үөрэттэрдилит. Нэһилиэккэ
көрүллүбүт землеустроитель
дуоһунаһыгар сылдьар кини
бэйэтии тус үлэтии таһынан
нэһилиэтин араас кыһалгыты-
гар сүүрэрэ-көтөрө албах буо-
лар. Очотугар кини сир
эстүгэр үлэтэ итэҕэс-быһаҕас,
чуолкайа суох буолан тахсар.
Оттон бийити тыа хаһаайыс-
тыбатынан дьарылстанар улу-
ус буоларбыт бийьытынан,
төһө кыталарынан дыону си-
ригэн хааччылыктаахпыт
уонна ол үлэбит улууус сайды-

ытгар төһүү күүс буоларын
ситиһиэхтээхпит. Бу-сир бол-
пур уоһугар улуус ытгар по-
литикатын хайысхата. Онон
быйыл 17 нэһилиэк землеу-
стотелэ бары электроннай
картага сир учуотун ытгыах-
тара. Ол түмүгэр туһаныллар
уонна туһанылыыбат сирдэри
чуолсайдыахтаахпыт.

Бийлгыг дэвд бийлги тэ-
рилтэбигтэр эсэ биир ура-
гтынан дьонто өнө оноруу-
тун килэрбигит буолар. Ол
курдук, билигин эбии үс
киниги үлэҕ ылдыбыт. Кини-
лэр сир-уоту учуот-
тааһыннан дьарыктаных-
тара, номнуо үлэлэрин
саҕалаагылар. Хас биирдии
сир барыта учуоттанан бэрэ-
дэктэниэхтээх. Мань-
таһыннан кинигэр нэһилиэн-
нүфэ, мин санаабар, олус
туһалаах өгөҥө ылсан эрэл-
лэр. Бүтүнчү күнгэ сир (от-
туур сир, уһаайба) докумуо-
нун онотторуу кырата суох
сыраны-сылбаны эрэйэрин
бары да билэбит. Сорох арды-

гар дьон бастаан ханийк тариштаттэн ыһыгалаһалларын да ыарырыгар түэннэрэ баар. Оттон өскөтүн кинилэр биһизхэ кэлэхтэринээ госу-дарственный регистрацион-ныйя түргөнник уонна хаа-чыстыбалаахтык барытын огорон докумуоннарын или-лэригэр туттарарга сүүн болзомтобутун уурабыт, он-нук сыал-сорук туруоруна-быт. Ол эбэтэр судургутук быһаардахха, дьон нэһилиэк-тэрин землеустроителин-нэнүө, манна хаста да кырым-макка, быһа холоон икки ыһ курдугунан сирдэрин доку-муонун ылар кыахтаналлар.

Бу курдук улууспут сир-уота, баайа-дуола сөптөөхтүк тыырыллан туһанылларын учуоттуур, дыһайар, конту-руаллуур комитет дьон-сэргэ кыһалҕатын чэпчэтэргэ, Чу-рапчыбыт сайдыытын түстэһэргэ күнүстэ түбүгүрэ, үлэһин-хамсыы ололор.

Наталья ПУХОВА.

Үөрэх-ийтүү

САҢА СУРУНААЛ

Бу күншэргэ "Мичил" уһууаагта анал ыгырыны тутап, дьон-сэргэ сүргэтэ көтөдүүлэп, "Тизэргэ педагогиката" сурунаал сүрэхтэниитигэр муһунна.

Сэбизадиссай М.Н.Яковлева, методист Ю.П. Трофимова, илтээччи М.Д. Вурдылина, М.И. Кардашевская 1991 с. өбүгэ түрүт үгэстэрин сөргүтүр тэрээһиннэртэн, өбүгэ удьуору билиһиннээр карта оҥоруутуттан садалаан айымнылаах үлэ үөһүгэр киирбитинэн барбытара. 2002 с. улуска "Ого сайдыыгыгар удьуор оруула", 2003 с. республикага "Ого тулалыыр эйгэни билиһинтэр-көрүүтүгэр удьуорунан бэриллибит дьоруун айдарыктарын сайыннары", 2004 с. Россияга "Развитие способностей ребенка на основе личностно-ориентированного подхода к воспитанию и использования этнических традиций развития" темаларынан биһиги уһуйаамыг педагогтара экспериментальнай площадка аатын көмүскээн ылары ситиспиттэра. Өскөтүн илтээччи оскуолага кииризииннээр саастаах оруу үөрэттигэ уонна илтигэ анал методиканан, программанан үлэһир буоллаһа биһиги уһуйаамыгыгар аан бастаан уһууааччы (мастер) дьэн айылпаттан айдарыылаах, ураты талааннаах киһи оруу кытта биһиргэ үлэһирэ буолбута. Салтыы саҥа дьыг-уот туттан, өр айар талааны арыһылга анал мастарыскыай хостоммуттара.

Бийлги ухуйаамыгтыгар аан бастаан "Тизэргэн педагогиката" уолша "ухуйааччы" дээн ороно иитиятэ солун кэстүүлэр баар буолбуттара. Салалдааччыбыт М.Н. Яковлева бу кэтиэни саралыырыгар: "Тизэргэн педагогиката" дээн диринг ис хоһоонноох сүрүн буолан, бийирээн, кэнтээн, ситиһи ситимини ситимэнэһэн урагы сыаналанар салгыы сайдар тиһигэ үөскээн-төрөөн тахсан, дыах көргөһөннөр оро инфорамационнай култура-тын сайыштарыгыта ааһар сурунаал буолан, күн сирийн көрөн бүтүн үөрүүбүтүн үрдэттэ, кэскилбитин кэнтэттэ. Бу үлэбитин бийиһы Россия истэриятын сыгыгар, Сахабыт сиритэр норуоттар дөррөдүуларын

уонна соморуолууларын бэлэҥэ сы-
лыгар, ону тэнэ Чурапчыбыт улууһа
культура уонна духуобунас сылын
кээнтик бэлэтиригэр аһыыбыт", -
диэбитэ ытыс тыаһынан доһуол-
ланна.

Методист М.Д. Жиркова аныгы информатик технология сайдан аары суолтата намтаабытын, сорох төрөштүт библиотека сыйдыгыты аарыаабытын, хаһаакка суругу камчытып, чөмчүүк саастаах оронум суугутар ойуулаах-бичиктээх ылахаа биридди киһитин болромтотун тардар, төрөбүт тыһыан тахсар сурунаал көрүнэ аарыаадын түмүтөр букаһалаттан тахсар суолу тобулунарга "Тизгэн педагогиката" сурунаал суолтатын быһаарды. Сурунаал сүрөхтэнитин биер солун тутанинан Дюкуустай суоракка уһуллубут видеоалайаан сыанабыл буолла. Ол курдук, ХИФУ ПИ директора А.А. Григорьева, оскуола иннинээри уорэхтээгин кафедраатын доцена Л.С. Ядрихинская уонна Л.В. Полова, педагогический наука кандидата, ИРО-иПК инновационнай үлэс кафедратын доцена О.И. Михалева уонна Национальный художественный музей генеральной директора А.Л. Габеева "Тизгэн педагогиката" курдук чөмчүүк саастаах оро дыаа кэргэннэн ааар сурунааллара республика урдунон бастаах тахсыбытын, "Мичил" коллективны оро сыллаах айымнылаах үлэтитгэн үөскөбүтүн, төрөштүгү уонна общественноһыкыта сэхэркэхэр, көм бадарар санаатын элээн сөгүөх солун трибунаа буолбутун, саха киһитин, ыалын дукубунай сайдытын көрдөрө сүнгэн суолтатын баһыттыгытыр

Улуустаның кыин олимпиадалык библиотека специалиһа С.К. Флегонтова бэйэтин ырыгытыгылар сурунаал ис-тас отто туспарыйын, өр күннээри олорун кэспир түтөннөртөх чааһынай өнөөх хаартыскалардаарын "Түөрүн педагогиката" диир тыл ис хоһооно кылгастык уосна ойдонумтуһуна арыллыбытын, кыыс уонна үгүс

ово уратыларыгар, ага ово болдым-
тун тардар дээрэкээн ойгуулаах руб-
рикаларыгар, анал специалистар
сүбэлэритэр тохтоото уонна салты-
кэнэтэн төрөспүттэр санааларын
ыйыттыларын киллэрэн иһэллэри-
гэр, ахсаана өссө элбиги турарыгар
багарда Үөрэх управлениетыттан до-
школьной отдел методикина А.С. Кап-
рынова, Чурапчы нэһилиэгин
иһинээри уһууаан салайааччылара
улууска сурунаал информационнай
культураны сайылларар, ово уонна
дьиз кэргэннэ аналлаах бастакы су-
рунаал буоларын, табылтан оноһул-
лубутун, аныгы технология
көмөгүнэн дьиз кэргэни үөрэх терил-
тэтин үлэллэр өссө чуһаһатар солун-
ныма буолбутун, ис хоһооно ди-
ринтээн, ахсаана элбээн, бэйэтин
аараччыларын буларыгар баҕа сана-
аларын тиэртилэр.Төрөспүт бэйэни
салайыһытын сөбүстүтүтэн М.Д. За-
харова, А.И. Красильникова, С.И. Ха-
ритонова, В.С. Васильев бу сурунаал
тахсыбытыттан олус астыммыттар-
ын, атыга хамаһатык барбытын
өссө да сайдан элбэх сонуннаах тахса
турарыгар бары төрөспүттэри, соци-
альной партнердары күүс-көмө буол-
ан биригэ үлэллэрэргэ ыһтырдылар.

Социальный партнер буот СР культуратын үтүөлээх үлэһитэ, А.А. Саввин аатынан удууһаары музей фондатын сэбиэдиссэйэ В.Д. Пилигина кэпсэниг хобоонноох этыттин биһириниһиттибит. Кэпсэни: "Чурапчы нэһилиэгин историятыгар илин түөлбө уруккуттан суруйааччылар, поэттар, бастакы интеллигенция учууталлар, быраастар, салайар үлэһиттэр үөскээбит, олорбут сирдэрэ буоларынан уратылаах. Бу сурунаал күн сириг көрүүгэ илин түөлбөтөн, «Мичилтэн» тахсыбыта маньы кытта сибээстээх буолуон сөп. Иккисинэн, Эхсэкулаах Ойүксөй "Интеллигенцияга суругун" Боотур уустарга - чурапчыларга анаан суруйбут эбит. Прокопий Сокольников, Георгий Башарин, Василий Шестаков курдук урдүк үөрэхтээх, өркөн ойдоох саха бастакы интел

лигенцията эмиз Чурагчыны, илин
түөлбэни кытта сибээстээх буолан
тахсар. Үсүһүнэн, чурагчылартан
сағаламмыт дьизэ кэргэн "Тиэргэн"
программата Саха сирийн үрдүнэн
тарҕаммыта Манна биир хайысханан
"Тиэргэн педагогиката" буолбута.
Уонна төрдүһүнэн, "Мичил" уһууаан
"Тиэргэн педагогиката" дьин ыал,
дьизэ кэргэн бүтүүн ааһар сурууаала.
Онон "күн илинтэн тахсар" өйдөбүл
манна көсгөр дуу дии саныһыбын", -
дигэтэ.

Чаранг түөлбө олохтоор, норуот маастара, иистэнньэн, эбээбит ЗМ Монастырева сурунаал тахсыбыгыннан эврдэлээн туран, анаан-мынэн "Олох дьоло" чаплараагы быысапкалаан бөлөх туттарбыгын "Ай" студия салайааччыта Т.П. Бушкова ойуутун хас биирдии салаатын суолтатын быһааран төрөппүт, уһуһаан, оскуола, оро киһи буолан сайдан тахсар өйдөбүллэрин көрдөрөн көпсөбүтүн бары интэриэһиргээн, соһуйа, көрөхсүн иһистибит. Попечительскэй эбээт чилиээн, "Сага олох" РИХ редактор-директора А.А.Захаров, Гоголев аатынан Чурапчытаагы оро искусство оскуолатын художественнай кылааһын салайааччыта Н.Н.Саввина, ОДХХ начальнига Е.И. Савина уонна управляющий совет чилиээн "Чурапчы улууһа" МТ опека уонна попечительство отделын начальнига М.П.Антипина, "Чурапчы улууһа" МТ тутуута отделын специалистта Г.Д. Батарин сурунаал тахсыгата дьүүс көргөн уонна уһуһаан оҕону илгийэ биһирэ түмсэр үлэлэрин көрүтэ булар, өссө киэнтүк тарҕана турарыгар кыгыйһан эврдэлээтилэр, аһыстарын тиэртилэр.

Онон оюну кыра сааһыгтан сурунаалы, кинигэни долбуурга уурбакка күнүгө арахсыпат дөүр оностуоҕа. Билиги "Тиэргэни педагогикага" сурунаалбыг бэйэтин ааҕаччытын булан, ахсаана албын турарыгар, кэтэһиллээх арыс буолан хас биэрдик саха ыалыгар тийээн үтүө сүбөһит оностоллоругар баҕарабыт.

ЕИ. НИКОЛАЕВА.
"Мичил" ОСК,
уһуйман төрөшүтэ

ЧУРАПЧЫЛАР ХАНАН ОЛОРОЛЛОРУЙ?

«Манчаары ооньууларын» көрсө

Кырдыга-сымьаата билдирбэт анекдот курдук киниээн баар Биир Чурапчы киниэ Сунта-арга тиийэн олохсуйбут, «угастык бистэр биир дойдубулактар ханан олороллорун ыйыныпты. суох дыа турара буолуо. Ооньо кини»-дирбэт.

Дыа, буоллаҕа. Төһө даҕаны анекдот курдуктун иһин олохтоох этин. Итигэн ситтэрэн миэхэ маньык санаалар үөскүүллэр.

Быйыл, быйырын, түгүн түбүһүн, Бүлүү эртин улуустарга сырыттым. Уопсай шохторун таһыма, үлэлэр-хамнастары биһиги уратыта суох. Баҕар, сорох өттүнэн, ордук сүөһү илтигир, мөлтөһүөр буолуон сеп эрэри, олоор дьылларын-уоттарын тутуулар, туттан-хаптан олооруулар биһиги-иэрэр билэ ордук дьикээ наада. Ордук сунтаарлар Биир даҕаны фронтона суох дьыны көрбөтүм. Бииртэн биир кэрэ көстүүлээх дьыа үүс. Уулуссаларыгар тонгон турар техника, саһаан, тутуу маһа дьаарыстаммыта көстүбэт.

Ооньо бийикээ? Фронтона суох кырааскалаах дьыллар, ампаарлар, гаражтар, сарайдар аһыаҕа суохтар. Ордук дэриэбинэлэригэр кини, эргэ өттүлэригэр. Сир аайы олбуор таһыгар уулуссага өттүк маһы чэмэхтөөчү, кыһынын эргэ техниканы, сайынын сүүрэр массынаны, тракторы туруорааччы эмиз албах. Дьынын, атын даҕаны тутууларын төһө да үчүгэйдик өгөр, эһизидэ, кырааскалаа, фронтона суох буоллаҕа букаҕа мөлтөхтүк көстөр.

Фронтона суох дьыны мин, уобарастаан, бүтүннүү күндүгүлээххэ сууламмыт, пуудара, кырааска, маһы бөрү эрэри, кини-кырдык, араас тиистээх дьахтарга холубун. Көрөргө төһө үчүгэй буолуой? Фронтона суох дьыа оһуһу ар-

дыһаан, аһаан көстөр. Итинтэн ситтэрэн мин маньык эһизидэригэр.

«Манчаары ооньууларын» көрсө дьыны-уоту тупсаран оһурута улуус улахан хамсааһыны таһаарыаҕыт, күүстээх үлэтэ ыгытааҕыт. Ооньо ордук дьыа, олбуор тас көстүүтүн тупсарыаҕа болроһонго ууруоһун. Бары дэриэбинэлэргэ, учаастактарга биир даҕаны фронтона суох дьыа, сарай, баанньык, гараж суох буоларын ситиһиэҕит. Олбуордарытын санардыаҕыт, өрөмүөнүөҕүт. Улахан суолтаны кырааскалааһыҥа ууруоһун. Биир даҕаны кырааската суох фронтон, түнүк наһичинга суох буоллун. Эмиз, уобарастаан эгтэххэ, дыр курдук сагалыы кырааскаламмыт

түнүк наһичинга, араамата хараһан кырааскаламмыт кыһын санатар. Күлөсүмүт. Кырдык оһуһу Эргэ дьыллар истиэнэлэрин сагалыы эһизиди, кырааскалаһарын уларыта сатыаххайыт.

Бу дьыны-уоту тупсаран оһурут үлэлэри быйыл сайынтан күүскэ сагалыаҕыт. «Манчаары ооньууларын» эһизидэ от ыйын сагалыттан сагаланаалар. Оһурутар эһизидэ олбуор баһанатын хаһаҕа эһизидэ оһурут, биир, бос ыйын устата барытын үмүрү тутар кыалыа суоҕа. Оһуоха өссө күспүт, андыбыт, ыһахтарбыт мөһүдүгүт. Ооньо эһизидэ «хаһааньыларын», эрдэттэн оһурут ууруоһун.

Дэриэбинэлэригэр истиэнэ-тастарын ыраастааһыны күүскэ ыгытааҕыт. Ооньо ордук бөһүлөктөр тастарынааҕы эргэ хотоннору, тутуулары, күрүөлэри-хаһаалары ыраастааһыҥа болроһото ууруоһа.

Бу үлэни ыгытааҕыт наһичинга дьаһалталааҕа хас биирдик ыалга, кыһыкка өйдөнөр, тэрийэр, көмөлөһөр үлэлэри күүскэ ыгыталааҕа эрэйдилэр. Холобур, фронтоннарын кыһаан сааммат, кырааскалааҕыт, олбуорданы сатаан оһурут ыалларга, кырдыгастарга удамыр сыанааҕа анал дьонунан оһурутоохха, үлэтэ суох дьыа ыраастааһыҥа туруору-

оһа.

Хас биирдик ыал бөһүлүн дьыны-уотун хайдах оһурут, оһурутута үтүө көнүлэ. Ол эрэри аһааҕыт кырааскалааҕыт, түн-тан түспүт олбуордаах, бүдүгүрбүт дьылаах ыал бүтүн наһичинга, улуус аатын түһэн биирерин умнууоһа. Сырдыкка, кэрэ тардыһааҕа, төрөбүт дойдута патриот буолуоһа.

Эһизидэ «Манчаары ооньууларын» республика бары улуустарыттан, Россияттан, Аан дойдуттан төһө 10-нан тыһыынча көрөһүт, кыттааччы, ыалдыт кэлиэ. Ол дьон Чурапчыга биир даҕаны фронтона, оһурута суох дьыллар, тутуулары булбааҕа, кыра да сыһын-бөһү көрбөккө «чурапчылар ыраастык, чэ-бэрдик, үчүгэйдик даҕаны туттан-хаптан олороллор эһизидэ» дьыа сөһөн-махтайа, хайаан баралларын курдук үлэлэригэр-хамсааҕыт, бэлэмнэниэҕит. Дьынар, ооньо тух даҕаны уустук суох, барыта кыаллар суол. Ама хас биирдик ыал, кырааскалааҕыт, фронтонун, наһичингын кырааскалааҕыт, олбуорун иһин-таһын ыраастааҕыт буолуой? Ооньо оһуруттан оһуруттар, эмизэхсигэр төһө эһизидэ өйдүөхтүгүн, турунуохтүгүн, үлэлэригэр эрэ наада. «Чурапчылар ханан олороллор» дьыа ыйытыта советск фронтон суох дьыа баарынан ыйдарбат курдук.

Иван ПОНОМАРЕВ
Автор хаартыска
түһэрбитэ

Кэпсизхпин бабарабын

18 СЫЛ БУЛТААҕЫНЫ САЛАЙЫЫГА

Чурапчы улуусун ороһуонун оһуруттар оһуруттарын үлэлэригэр биирдэстэринэн Василий Кириллович Ноев буолар.

Кини 1927 сыллаахха Чурапчы оройуонун Болугур наһичинга төрөөбүтэ. 1936 сыллаахха Амма 7 кылаастаах оһуруттарын бастааҕы кылааһыгар үөрэнэ киирэн 1944 сыллаахха бүтэрбитэ. Оһуруттарын бүтэрээт Тельман аатынан колхоз производствоттар үлэлэригэр. 1947 сылтан 1950 сылга дьэри дойдуттар сыгыһытыннан, болуотунуу-тунан, МТС-ка трактор биригээдэтигэр учуоттунуу үлэлэригэр. Ити сылларга комсомольскай, общественнай үлэлэргэ актыбынайдык кыттыгыта. Комсомол райкомун рекомендациятынан Дьокүүскайга саҕа аһылыгыт тыа хаһаайыстыбатын салайар кадрдарын бэлэмнээр оһуруттар үөрэххэ киирбитэ. Агроном дипломнаах Ленин аатынан колхозка кэлэн кылааһынай агрономунан үлэлэригэр. Үүнэн иһэр эдэр специалист биир сыл үлэлэригэр кырааҕыт ити колхоз председателигэр өрө таһаарыттар.

Колхоз бөдөнсүгүтүнэн сибээстэн 1958-1962 сылларга старшай биригээдэтигэр уонна агрономунан үлэлэригэр. Ити сылларга колхоз председатели, учуонай-агроном Егор Семенович Николаевтан сагаламмыт Амма өрүс уһуоругу өгүүтүр теллиданы тутан үлэлэтигини салайыыта. 1962-1965 сылларга оройуоннааҕы семенной хаһаайыстыбага учасковнай агрономунан 3 сыл устата үлэлэригэр. Эрэйдик

Эристийн аатынан колхозка кылааһынай агрономунан өрө таһаарыллан 1965-1966 сылларга үлэлэригэр.

Василий Кириллович ураты хаачыстыбаларын бэлэтин көрөн ис дьылаа отделыгар ОБХСС старшай инспекторынан үлэтэ ыгыттар. Бу эһизидэ үлэтэ 1966-1972 сылларга үтүө суобастаахтык үлэлэригэр. Ити үлэттэн доруобуйатын турутууна лейтенант званиелаах отставкага тахсыыта.

Милииссийэттэн уурайан баран 1973-1991 сылларга, ол эбэтэр 18 сыл устата Чурапчы оройуонун оһуруттар быйаһыһыһын председателигэр үлэлэригэр. Бастаан үлэтин сагалыһарыгар бу тарилтэ аһааҕа чилииннээх соччо-бачча билдирбэт тарилтэ этэ. Кини үлэлэригэр кэмигэр 5 тыһыынча кэригэ чилииннээх, наһичинга аһын маннайы сүһүөх тарилтэлэригэр оройуонна саамай улахан общественнай добровольнай тарилтэ буола үүмүтэ. Үлэтэ үчүгэйиэн Саха сирин үрүгүнэн билиитэ. Дьыл көмүнэн көрөн кустааһыны, балыктааһыны, куобахтааһыны, о. д. а. бултааһыны бэрээдэгин тарилтэиһэ общество улахан оруолу иһэ общество үлэлэригэр тарилтэиһэ саҕа контууратын, маһыһыны туттарыаҕа Василий Кириллович үбүн-харчытын, тутуулар миһэтигин, тутуулар биригээдэни булууттар күүскэ үлэлэһэн олоххо киллэрбитэ.

Өлүөн дьыныгэр 1991 сыллаахха ыам ыйыгар ыгыттыллыбыт оройуоннааҕы конференция быйаһыһыһы чилин-

ниин хаалларан туран булчуттар уонна балыксыттар обществоларын 5 сыллаах үлэтин үчүгэйдик сыаналааһыттар уонна РСФСР оһуруттарын бочуоттаах чилинэ оһуруттар республикага хилдэтиһиһэ түһэрбиттэр. Бу үрдүк сыанааҕыт добровольнай обществога сэлэх түбүтэ. Бу Василий Кириллович кини, үлэит, тарилтэиһэ, салайааччы быһыһытын уһун сылларга бэриһиллээх, үтүө суобастаах чилинэиһэ үлэтин дьыныһыттар характеристикалаан көрдөрөр.

Василий Кириллович өр сыллаах таһаарыһаах, энгилэ суох үлэтэ үрдүктүк сыаналаммыта. Ол курдук, «Советскай милииссийэ 50 сыла», «1941-1945 сс. Аҕа дойдуну көмүскүүр сэригэр Кыһылы 30 сыла», «Кыһылы 40 сыла», «Үлэ ветерана мэтээлэригэр», «Россохотобчество» сайдыһыгар өнөтүн иһин», «9-с пилетка ударниги» билиэлэригэр, республика, оройуон салайар органнарын элбэх бочуотунай грамоталарынан наһааадаламмыта.

В. К. Ноев илтиэх улахан дьыа көрөн тапталлаах аҕа, эһизидэ этэ. Кэргэнигэр Екатерина Николаевна 35 сыл устата эһизидэиһэ, дьоллоохтук олорбуттара, 5 оһуру кун сирин көрдөрөн, барыларын үөрэхтээн, үлэит оһуруттарга 1992 сыл муус устарга уһун, ыарахан ыарыһыттан олохтон туораабыта. Кини оһуру оһуруттан, сизинэригэр салларар.

Егор ПЕТУХОВ.

УВАЖАЕМЫЕ ПОКУПАТЕЛИ!

Приглашаем Вас посетить наш фирменный магазин «Русь»! Для Вашего удобства мы принимаем предварительные заявки на колбасную продукцию во время закрытия переправы.

ВО ВРЕМЯ ЗАКРЫТИЯ ПЕРЕПРАВЫ БУДЕТ ОРГАНИЗОВАНА БЕСПЕРЕВОЙНАЯ ПОСТАВКА КОЛБАСНОЙ ПРОДУКЦИИ В ФИРМЕННЫЙ МАГАЗИН «КОЛБАСЫ - РУСЬ»

Адрес: п. Н.Бестях, ул. Ленина, 18 магазин «Колбасы РУСЬ»

Тел.: 8(4112) 34-78-76 Сэт.: 8(924) 36-66-841

Общество с ограниченной ответственностью микрофинансовая организация «ЭРЭЛ»

С нами надежно, выгодно, удобно!

- Принимаем вклады от населения по высоким процентам (до 48% годовых)
- Выдаем срочные займы
- Индивидуальный подход к каждому клиенту
- Возможность досрочного погашения кредита
- Возможность пополнения вклада
- Возможность выплаты компенсации по вкладу ежемесячно

Наш адрес: с. Чурапча ул. Ленина 32 (здание Росгостраха)

Режим работы: понедельник-пятница с 9.00 до 16.00

К.т.: 41-909 сэт. 89141058111

